

Başlıca uluslararası insan hakları aygıtlarının onaylanma durumu

ÜLKELER	BİRLEŞMİŞ MİLLETLER			AVRUPA KONSEYİ					
	Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi - CESCR	Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi - CCPR	Çocuk Hakları Sözleşmesi - CRC	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - EHCR	Avrupa Sosyal Şartı - ESC	Avrupa Sosyal Şartı Değiştirilmiş - ESC	Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme - ESC	Avrupa İşkencenin ve İnsanlık dışı ya da Aşağılayıcı Muamele yahut Cezanın Önlenmesi Sözleşmesi	Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı
Durum tarihi	26.11.01	26.11.01	26.11.01	27.03.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02	02.05.02
Yürürlüğe giriş tarihi	03.01.76	23.03.76	02.09.90	03.09.53	26.02.65	01.07.99	01.02.98	01.02.89	01.03.98
Arnavudluk	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Andorra			✓	✓				✓	
Ermenistan	✓	✓	✓	✓			✓		✓
Avusturya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Azerbaycan	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Beyaz Rusya	✓	✓	✓	✓					
Belçika	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Bosna Hersek	✓	✓	✓				✓		
Bulgaristan	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Hırvatistan	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Kıbrıs	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Çek Cumhuriyeti	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Danimarka	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Estonya	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Finlandiya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Fransa	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
Gürcistan	✓	✓	✓	✓				✓	
Almanya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Yunanistan	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Macaristan	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
İzlanda	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
İrlanda	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
İtalya	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
Letonya	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Liechtenstein	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Litvanya	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Lüksemburg	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Malta	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Moldova	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Hollanda	✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓
Norveç	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Polonya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Portekiz	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Romanya	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
Rusya Federasyonu	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
San Marino	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Slovakya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Slovenya	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
İspanya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
İsveç	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
İsviçre	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
Eski Yugoslav Cumhuriyeti									
Makedonya	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Türkiye	✓	✓	✓	✓	✓			✓	
Ukrayna	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
Britanya	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
Yugoslavya Federal Cumhuriyeti	✓	✓	✓				✓		

Kaynaklar: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi – Avrupa Konseyi Hukuk İşleri Direktörlüğü

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (Özet)

Madde 1

Eşitlik Hakkı

Madde 2

Ayrımcılık Yasağı

Madde 3

Yaşama, Özgürlük, Kişi Güvenliği Hakkı

Madde 4

Kölelik Yasağı

Madde 5

İşkence ve Aşağılayıcı Muamele Yasağı

Madde 6

Hukuk Önünde bir Kişi olarak Tanınma Hakkı

Madde 7

Hukuk Önünde Eşitlik Hakkı

Madde 8

Yetkili Mahkeme aracılığıyla Hukuk Yollarına Başvuru Hakkı

Madde 9

Keyfi Gözaltına Alma ve Sürgün Yasağı

Madde 10

Adil ve Açık Yargılanma Hakkı

Madde 11

Suçluluk Kanıtlanana dek Masum Sayılma Hakkı

Madde 12

Özel Yaşama, Aile Yaşamına, Konuta ve Haberleşmeye Müdahale Yasağı

Madde 13

Ülke içinde ve dışında Seyahat Etme Hakkı

Madde 14

Zulümden Kurtulmak için başka Ülkelere Sığınma Hakkı

Madde 15

Uyruklığa Sahip Olma Hakkı ve Uyruklığı Değiştirme Özgürlüğü

Madde 16

Evlenme ve Aile Kurma Hakkı

Madde 17

Mülkiyet Hakkı

Madde 18

İnanç ve Din Özgürlüğü

Madde 19

Görüş Sahibi Olma ve Bilgi Özgürlüğü

Madde 20

Barışçıl Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü

Madde 21

Ülke Yönetimine ve Serbest Seçimlere Katılma Hakkı

Madde 22

Sosyal Güvenlik Hakkı

Madde 23

İstedığı İşte Çalışma ve Sendikalara Katılma Hakkı

Madde 24

Dinlenme ve Boş Zaman Hakkı

Madde 25

Elverişli Yaşama Standartları Hakkı

Madde 26

Eğitim Hakkı

Madde 27

Topluluğun Kültürel Yaşamına Katılma Hakkı

Madde 28

Bu Belgenin Tanımladığı Sosyal Düzene Sahip Olma Hakkı

Madde 29

Özgür ve Tam Gelişme için Topluma karşı Ödevler

Madde 30

Yukarıdaki Haklara Devlet ya da Kişiler tarafından Müdahale Yasağı

Telif Hakkı © 1999 Human Rights Resource Center, University of Minnesota. İzinle çoğaltılmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217 A (III) Kararıyla kabul ve ilân edilmiştir.

Başlangıç

İnsanlık ailesinin bütün üyelerinde bulunan onurun ve bunların eşit ve devredilmez haklarının tanınmasının, dünyada özgürlüğün, adaletin ve barışın temeli olduğuna,

İnsan Haklarının dikkate alınmaması ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sevk eden barbarca eylemlere yol açtığına ve korkudan ve yoksulluktan kurtulma özgürlüğü ile ifade ve inanç özgürlüğünden yararlanacak olan insanların yer alacağı bir dünyanın kurulmasının insanlığın en yüksek ortak amacı olarak ilân edilmiş bulunduğuna,

İnsanın zulüm ve baskıya karşı çare olarak direnmeye zorunlu kalması için, insan haklarının hukukun üstünlüğü yoluyla korunmasının zorunluluk olduğuna,

Uluslar arasında dostça ilişkileri geliştirmeyi yetkinleştirmenin bir zorunluluk olduğuna,

Birleşmiş Milletler halklarının Şart'ta, temel insan haklarına, insanın onur ve değerine ve erkeklerin ve kadınların eşit haklarına olan inançlarını yeniden teyit ettiklerine ve daha geniş özgürlük içerisinde sosyal ilerlemeyi geliştirmek daha iyi yaşama standartlarını oluşturmak hususlarında karar vermiş olduklarına,

Üye Devletlerin, Birleşmiş Milletler ile işbirliği yaparak, insan haklarına ve temel özgürlüklere evrensel ölçekte saygı gösterilmesini ve bunlara uyulmasının geliştirilmesini gerçekleştirmek hususunda kendilerini bağlı kıldıklarına,

Bu haklara ve özgürlüklere ilişkin ortak bir anlayış oluşturmak, üstteki sözverimin tam olarak gerçekleştirilebilmesi için çok büyük bir önem taşıdığına göre,

Bundan ötürü, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER GENEL KURULU, BU İNSAN HAKLARI EVRENSEL BİLDİRİSİNİ, bütün halklar ve bütün uluslar için başarılması gereken bir ortak standart olarak, bu Bildirge'yi daima göz önünde tutup, eğitim ve öğretim yoluyla bu haklara ve özgürlüklere saygının geliştirilmesi ve gelişmeye açık ulusal ve uluslararası önlemler yoluyla hem Üye Devletlerin halkları arasında hem de bu Devletlerin yargı yetkisine tabi ülkelerdeki halkların kendi aralarında hakların ve özgürlüklerin evrensel ölçekte ve etkin biçimde tanınmasının ve uyulmasının temin edilmesi için, her bireyin ve toplumun her organının amacı sayarak, **ilân eder.**

Madde 1

Bütün insanlar özgür ve onur ve haklar bakımından eşit olarak doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır ve her teki bir diğerine kardeşlik anlayışı ile davranır.

Madde 2

Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka bir görüş, ulusal ya da sosyal köken, mülkiyet, doğum veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilân olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyuşukta bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.

Madde 3

Herkesin yaşam, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır.

Madde 4

Hiç kimse kölelik ve kulluk durumunda tutulamaz; bütün biçimleriyle kölelik ve köle ticareti yasaktır.

Madde 5

Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlıkdışı ya da aşağılayıcı muamele ya da cezaya tabi tutulamaz.

Madde 6

Herkes, nerede olursa olsun, hukuk önünde bir kişi olarak tanınma hakkına sahiptir.

Madde 7

Herkes hukuk önünde eşittir ve herhangi bir ayrımcılık olmaksızın hukukun eşit koruması hakkına sahiptir. Herkes, bu Bildirge'yi ihlal eden herhangi bir ayrımcılığa ve bu tür bir ayrımcılığa yönelik herhangi bir kışkırtmaya karşı eşit biçimde korunma hakkına sahiptir.

Madde 8

Herkes, anayasa ya da yasa ile kendisi için güvence altına alınan temel hakları ihlal eden tasarruflara karşı yetkili ulusal yargı yerleri aracılığı ile kullanılabilecek etkin hukuk yollarına başvuru hakkına sahiptir.

Madde 9

Hiç kimse, keyfi olarak gözaltına alınamaz, tutulamaz ya da sürgün edilemez.

Madde 10

Herkesin, hakları ve yükümlülükleri belirlenirken ya da kendisine herhangi bir suçlama yöneltilirken, tam bir eşitlikle, bir bağımsız ve tarafsız yargı yeri önünde adil ve aleni/açık olarak yargılanma hakkı vardır.

Madde 11

- (1) Kendisine bir suç yöneltilen herkesin, savunması için gereken tüm güvencelere sahip kılındığı açık bir yargılama yoluyla yasa uyarınca suçluluğu kanıtlanana dek masum sayılma hakkına sahiptir.
- (2) Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ya da uluslararası hukuk çerçevesinde bir suç oluşturmayan herhangi bir eylem ya da ihmalinden ötürü suçlu sayılamaz. Bunun gibi, suçun işlendiği zaman uygulanabilecek olandan daha ağır bir ceza verilemez.

Madde 12

Hiç kimse, özel yaşamına, aile yaşamına, konutuna ya da haberleşmesine yönelik keyfi müdahalelere ya da onuruna ve şöhretine yönelik saldırılara maruz bırakılamaz. Herkesin, bu tür müdahale ya da saldırılara karşı hukukun/(yasa tarafından) korunma hakkı vardır.

Madde 13

- (1) Herkes, her bir Devletin sınırları içerisinde seyahat etme ve yerleşme/(ikamet) özgürlüğü hakkına sahiptir.
- (2) Herkes, kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeyi terk etme ve ülkesine geri dönme hakkına sahiptir.

Madde 14

- (1) Herkes, zulümden kurtulmak için başka ülkelere sığınma/(iltica etme) ve bundan yararlanma hakkına sahiptir.
- (2) Bu hak, gerçekten siyasal nitelikli olmayan suçlardan dolayı ya da Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ve ilkelerine aykırı tasarruflardan ötürü kovuşturmalar yapılması durumunda, ileri sürülemez.

Madde 15

- (1) Herkesin bir yurttaşlığa hakkı vardır.
- (2) Hiç kimse keyfi olarak yurttaşlığından veya yurttaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 16

- (1) Evlilik yaşındaki erkekler ve kadınlar, ırk, yurttaşlık ya da din bakımından herhangi bir sınırlama olmaksızın, evlenme ve bir aile kurma hakkına sahiptir. Erkekler ve kadınlar, evlenmede, evlilik sürecinde ve evliliğin çözülmesinde eşit haklara sahiptirler.
- (2) Evlilik ancak bu konuda istekli olan eşlerin serbest ve tam rızasıyla yürürlüğe girer.
- (3) Aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve Devlet tarafından korunma hakkına sahiptir.

Madde 17

- (1) Herkesin tek başına ya da başkalarıyla birlikte, mülkiyet hakkı vardır.
- (2) Hiç kimse keyfi olarak mülkiyetinden yoksun bırakılamaz.

Madde 18

Herkes, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak, dinini ya da inancını değiştirme özgürlüğünü ve tek başına ya da toplum içinde başkalarıyla birlikte ve açık/aleni ya da özel/kapalı şekilde dinini ya da inancını öğretme, uygulama, ibadet etme ya da gereklerini yerine getirme yollarıyla açıklama özgürlüğünü de içerir.

Madde 19

Herkesin görüş sahibi olma ve ifade özgürlüğü hakkı vardır; bu hak, müdahale olmaksızın bir görüşe sahip olma özgürlüğünü ve herhangi bir iletişim aracı ile ve kaynağı ne olursa olsun bilgi ve düşüncenin araştırılması, elde edilmesi/alınması ve yayılması/verilmesi özgürlüğünü de içerir.

Madde 20

- (1) Herkes barışçıl nitelikli toplanma ve örgütlenme özgürlüğü hakkına sahiptir.
- (2) Hiç kimse bir örgüte girmeye zorlanamaz.

Madde 21

- (1) Herkesin, doğrudan ya da serbestçe seçilen temsilciler aracılığı ile ülkesinin yönetimine katılma hakkına sahiptir.
- (2) Herkesin, ülkesinin kamu hizmetlerinden eşit olarak yararlanma hakkı vardır.
- (3) Halkın iradesi, hükümet otoritesinin temelidir. Bu irade, gizli veya serbestliği sağlayacak benzeri bir yöntemle genel ve eşit oy verme yoluyla yapılacak ve belirli aralıklarla tekrarlanacak dürüst seçimler belirlenir.

Madde 22

Herkesin, toplumun bir üyesi olarak, sosyal güvenlik hakkı vardır ve her kişi onuru için ve kişiliğinin serbestçe gelişmesi için vazgeçilmez olan ekonomik, sosyal ve kültürel hakların, her bir Devletin örgütlenme biçimine ve kaynaklarına uygun olarak, ulusal çabalarla ve uluslararası işbirliği ile gerçekleştirilmesine hak sahibidir.

Madde 23

- (1) Herkesin, çalışma, işini serbest olarak seçme, adil ve elverişli çalışma koşullarına sahip olma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır.
- (2) Herkes, herhangi bir ayrımcılık olmaksızın, eşit iş için eşit ücrette hak sahibidir.
- (3) Çalışan herkesin, kendisi ve ailesi için insan onuruna uygun bir yaşamı temin eden ve eğer gerekiyorsa, başka sosyal koruma araçlarıyla da tamamlanan adil ve elverişli ücret almaya hakkı vardır.
- (4) Herkes çıkarlarını korumak için sendika kurma ve bunlara katılma hakkına sahiptir.

Madde 24

Herkesin, çalışma saatlerinin makul biçimde sınırlanması ve düzenli aralıklı ücretli tatil dahil olmak üzere, dinlenme ve boş zaman hakkı vardır.

Madde 25

- (1) Herkesin kendisinin ve ailesinin sağlık ve refahı için beslenme, giyim, konut ve tıbbi bakım hakkı vardır. Herkes işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, yaşlılık ve kendi iradesi dışındaki koşullardan doğan geçim sıkıntısı durumunda güvenlik hakkına sahiptir.
- (2) Anaların ve çocukların özel bakım ve yardım görme hakları vardır. Bütün çocuklar, evlilik içi veya evlilik dışı doğmuş olsunlar, aynı sosyal güvenceden yararlanırlar.

Madde 26

- (1) Herkesin eğitim hakkı vardır. Eğitim, en azından ilk ve temel eğitim aşamasında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki öğretimin herkes için mümkün olması sağlanacaktır ve yüksek öğretime girme yeterlilik temelinde herkes bakımından eşit olarak olacaktır.
- (2) Eğitim, insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı gösterilmesini güçlendirmeye yönelik olacaktır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ya da dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu iletmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışın korunmasına yönelik etkinliklerini geliştirmelidir.
- (3) Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimin türünü öncelikle seçme hakkına sahiptir.

Madde 27

- (1) Herkes, topluluğun kültürel yaşamına serbestçe katılma, sanattan yararlanma ve bilimsel ilerlemeleri ve bunun getirdiği yararları paylaşma hakkına sahiptir.
- (2) Herkes yaratıcısı olduğu her tür bilimsel, yazınsal/edebi ya da sanatsal ürünlerinden doğan manevi ve maddi çıkarlarının korunması hakkına sahiptir.

Madde 28

Herkes, bu Bildirge'de düzenlenen hakların ve özgürlüklerin eksiksiz olarak gerçekleştirileceği bir sosyal ve uluslararası düzene hak sahibidir.

Madde 29

- (1) Herkesin, kişiliğinin özgür ve tam gelişmesini olanaklı kılan topluma karşı ödevleri vardır.
- (2) Haklarını ve özgürlüklerini kullanırken, herkes sadece, başkalarının hak ve özgürlüklerinin usulünce tanınmasını ve bunlara saygı gösterilmesini sağlamak/(güvence altına almak) ve bir demokratik toplumda, genel ahlaka, kamu düzenine ve genel refaha ilişkin meşru gereklerin karşılanması amacıyla, yasayla belirlenmiş türde sınırlamalara tabi tutulabilir.
- (3) Bu haklar ve özgürlükler, hiçbir halde, Birleşmiş Milletlerin amaçlarına ve ilkelerine çelişik biçimde kullanılamaz.

Madde 30

Bu Bildirge'nin hiçbir hükmü, hiçbir Devlete, gruba ya da kişiye, burada düzenlenen herhangi bir hakkı ve özgürlüğü tahrip etmeyi amaçlayan herhangi bir etkinlik içinde olmaya ya da herhangi bir eylemi yapmaya hak verir biçimde yorumlanamaz.

Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi

(Resmi olmayan özet)

- Bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 2001 yılı sonu itibarıyla Sözleşme 147 devlet tarafından onaylanmıştır.
- Sözleşme İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde sıralanan Kişisel ve siyasal hak ve özgürlükleri daha ayrıntılı olarak tanımlar.
- Sözleşmenin 1. Maddesine göre Devletler, kendi kaderini belirleme hakkının gerçekleştirilmesini sağlayacak ve bu hakka saygı göstereceklerdir. Haklar kendi doğal zenginlik ve kaynaklarına sahip olma, bunların ticareti yapma ve bunları elden çıkarma hakkına sahiptir.

Sözleşme ile bireylerin güvence altına alınan hakları arasında şunlar vardır:

Madde 2

Hakları ilân edilen kişinin, sözkonusu ihlal resmi sıfatı bulunan kimselere işlenmiş olsa da, hukuk yollarına başvurma hakkı.

Madde 3

Kişisel ve siyasal haklardan kadınların ve erkeklerin eşit olarak yararlanma hakkı.

Madde 6

Yaşama ve hayatta kalma hakkı.

Madde 7

İnsanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da ceza yasağı.

Madde 8

Kölelik ve hizmetkarlık yasağı.

Madde 9

Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı ve keyfi gözaltına alma ya da tutuklama yasağı.

Madde 11

Borç nedeniyle hapis yasağı.

Madde 12

Seyahat etme özgürlüğü hakkı ve seyahat özgürlüğü.

Madde 14

Yargı önünde eşit olma hakkı; suçluluk kanıtlanana dek masum sayılma hakkı ve tarafsız bir mahkeme tarafından adil ve aleni biçimde yargılama hakkı.

Madde 16

Hukuk önünde kişi olarak tanınma hakkı.

Madde 17

Mahremiyet hakkı ve mahremiyetin kanunen korunması hakkı.

Madde 18

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü.

Madde 19

Görüş sahibi olma ve ifade özgürlüğü.

Madde 20

Savaş propagandası ya da ulusal, ırksal ya da dinsel nefret savunuculuğu yasağı.

Madde 21

Barişçil biçimde toplanma hakkı.

Madde 22

Örgütlenme özgürlüğü hakkı.

Madde 23

Evlenme ve aile kurma hakkı.

Madde 24

Çocukların hakları (çocuğun bir küçük olarak statüsü, vatandaşlığı, nüfus kaydı ve ismi).

Madde 25

Kamusal işlerin yürütülmesine katılma hakkı, oy kullanma ve seçilme hakkı, kamu hizmetlerine girme hakkı.

Madde 26

Kanun önünde eşitlik hakkı ve eşit olarak korunma hakkı.

Madde 27

Dinsel, etnik ya da dilsel azınlıkların kendi kültürlerini uygulama, kendi dinlerinin gereklerini yerine getirme ve kendi dillerini kullanma hakkı.

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi

(Resmi olmayan özet)

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966); İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948) ve Uluslararası Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (1966) ile Uluslararası İnsan Hakları Bildirgesi'ni meydana getirir. Sözleşmeler, Evrensel Bildirge uyarınca "... kişisel ve siyasal özgürlüklerden ve korkudan kurtulma ve dileğini gerçekleştirme özgürlüğünden yararlanan özgür insan idealinin, ancak, her kişi bakımından kişisel ve siyasal hakların yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan da yararlanmalarını temin edecek koşulların gerçekleştirilmesine bağlı bulunduğunu" tanıır.

Madde 1

Bütün halklar, kendi siyasal statülerini, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelerini özgürce belirleme hakkını da içeren, kendi kaderini belirleme hakkına sahiptir.

Madde 2

Taraf her Devlet bu Sözleşmede tanıyan hakları tam olarak gerçekleştirmek üzere kullanılabilir kaynaklarını en üst düzeyde harekete geçirmek için gerekli adımları atmayı üstlenir. Tüm insanlar, hiçbir türde ayrımcılık yapılmaksızın Sözleşmede güvence altına alınan hakları kullanabilir.

Madde 3

Devletler bu Sözleşmede güvence altına alınan haklardan kadın ve erkeklerin eşit biçimde yararlanmasını hakkını temin etmeyi üstlenirler.

Madde 4

Bu haklara, demokratik bir toplumda sadece genel refahı geliştirmek amacıyla ve yalnızca bu hakların niteliğine uygun olduğu ölçüde sınırlama getirilebilir.

Madde 5

Herhangi bir kişinin, grubun ya da Devletin bu haklardan herhangi birini tahrip etmeye hakkı yoktur.

Madde 6

Herkesin özgürce seçtiği ve girdiği işte çalışarak geçimini sağlaması fırsatına sahip olması hakkı dahil çalışma hakkı vardır.

Madde 7

Herkesin adil çalışma koşullarından yararlanma; kişinin kendisi ve ailesi için insanca yaşama düzeyini güvence altına alacak adil ücret; eşit işe eşit ücret; sağlıklı ve güvenli çalışma koşulları; herkesin işinde bir üst düzeye yükselmesinde fırsat eşitliği; dinlenme ve tatil hakkı vardır.

Madde 8

Herkesin sendika kurma, sendikaya katılma ve grev hakkı vardır.

Madde 9

Herkesin sosyal sigorta dahil sosyal güvenlik hakkı vardır.

Madde 10

Aileye koruma ve yardım sağlanmalıdır. Evlilik, evlenmek isteyen eşlerin özgür istençleri ile kurulmuş olmalıdır. Annelere özel koruma sağlanmalıdır. Çocuklar için hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın özel koruma ve yardım önlemleri alınmalıdır. Çocuklar ve gençler ekonomik sömürüye karşı korunmalıdır. Çocukların ve gençlerin tehlikeli ya da sağlığa zararlı işlerde istihdam edilmeleri yasaklanmalıdır. Devlet, belirlediği yaş sınırının altında çocuk işgücü istihdamını yasaklanmalıdır.

Madde 11

Herkesin yeterli beslenme, giyim ve konut dahil kendisi ve ailesi için yeterli yaşama standartlarına sahip olma hakkı vardır. Herkesin açıktan kurtulmuş olma hakkı vardır.

Madde 12

Herkesin ulaşılabilir en yüksek düzeyde fiziksel ve ruhsal sağlık standartlarından yararlanma hakkı vardır.

Madde 13

Herkesin eğitim hakkı vardır. İlköğretim zorunlu olmalı ve herkese ücretsiz olarak sağlanmalıdır.

Madde 14

Herkesin ücretsiz ve zorunlu ilköğretimi temin edememiş Devletler bir plan üzerinde çalışıp bu eğitimi sağlamalıdır.

Madde 15

Herkesin kültürel yaşama katılma hakkı ve bilimsel gelişmelerin nimetlerinden yararlanma hakkı vardır.

Sözleşme kanunen bağlayıcıdır; Sözleşmenin 28. Maddesiyle kurulan İnsan Hakları Komitesi Sözleşmenin uygulanışını takip eder.

Kaynak: Minnesota İnsan Kaynakları Merkezi, BM İnsan Hakları Merkezi, Uluslararası Haklar Yasası, Rapor 2.

Çocuk Hakları Sözleşmesi

(Resmi olmayan özet)

- Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) evrensel anlamda en geniş çapta kabul edilmiş bir insan hakları aygıtıdır. Sözleşme ikisi dışında tüm dünya ülkeleri tarafından onaylanmıştır. Sözleşme çocukların her türlü haklarını –kişisel, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar– bir belgede toplamıştır.
- Sözleşme BM Genel Kurulu'nun 20 Kasım 1989'da aldığı kararlarla kabul edilmiş, Eylül 1990'da yürürlüğe girmiştir.
- Sözleşme on sekiz yaşın altındaki her çocuğun korunması ve saygı duyulması gereken insan haklarını 41 maddede toplamıştır.

Madde 1

Kanun rüştün daha erken yaşta kazanılmasını öngörmemiş ise, "on sekiz yaşın altındaki her insan" çocuk sayılır.

Madde 2

Sözleşmede yazılı olan haklar hiçbir ayırım gözetilmeksizin güvence altına alınır.

Madde 3

Çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun yüksek menfaatleri öncelik taşır.

Madde 5

Devletler anne-babanın ya da geniş ailenin sorumluluk, hak ve ödevlerine saygı gösterir.

Madde 6

Her çocuk doğuştan gelen yaşama hakkına sahiptir.

Madde 7

Çocuk bir isim hakkına, bir vatandaşlık kazanma hakkına ve anne-babası tarafından bakılma hakkına sahiptir.

Madde 8

Çocuk kimlik ve tabiyet hakkına sahiptir.

Madde 9

Çocuğun yüksek menfaatleri için hukuka ve usullere göre anne-babasından ayrılmasının gerekli olduğuna karar verilmedikçe, çocuğun anne-babasından ayrılamayacağı güvence altına alınır.

Madde 12

Çocuk kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini ifade etme hakkına sahiptir. Çocuğun görüşlerine gerekli ağırlık verilecektir.

Madde 13

Çocuk, ifade özgürlüğü hakkına sahiptir; bu hak her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması, elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

Madde 14

Çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkında saygı gösterilir.

Madde 15

Çocuk örgütlenme ve barışçıl bir biçimde toplanma özgürlüğü hakkına sahiptir.

Madde 16

Çocuğun mahremiyetine, aile yaşamına, konutuna veya haberleşmesine keyfi veya hukuka aykırı biçimde müdahale edilemez; çocuk hukuka aykırı olarak onuruna ve şerefine yönelik saldırılara karşı korunmalıdır.

Madde 17

Devlet çocuğun ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesi hakkını güvence altına alır.

Madde 18

Çocuğun yetiştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğu ilk önce anne-babaya aittir.

Madde 19

Devlet, çocuğu her türlü fiziksel veya ruhsal şiddete, zarar görmeye veya istismara, ihmalci ya da ihmalkar muameleye, kötü muamele veya sömürüye karşı korumak için her türlü yasal, idari, sosyal ve eğitsel tedbirleri alır.

Madde 24

Çocuk ulaşılabilir en yüksek standarttaki sağlık bakımından yararlanma hakkına sahiptir. Temel sağlık bakımı ve koruyucu sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine önem verilmelidir.

Madde 26

Çocuk sosyal güvenlikten yararlanma hakkına sahiptir.

Madde 27

Çocuğun bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişmesini sağlayacak bir yaşam standardına ulaşma hakkı vardır.

Madde 28

Çocuk eğitim hakkına sahiptir. Devlet ilköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirir ve ortaöğretimin değişik türlerinin gelişmesini teşvik eder, her çocuğun ortaöğretime kavuşmasını mümkün kılar. Okul disiplinini çocuğun insanlık onuruna uygun bir tarzda uygular.

Madde 29

Eğitim, çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin geliştirilmesine, çocuğun insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesine, çocuğun barış, dostluk, anlayış, hoşgörü ve eşitlik ruhuyla, serbest bir toplumda sorumlu bir insan hayatı yaşamaya hazırlanmasına ve çocuğun doğal çevreye saygısının geliştirilmesine yönelik olmalıdır.

Madde 30

Çocuk kendi kültüründen yararlanma hakkına sahiptir.

Madde 31

Çocuk dinlenme ve boş zamanını değerlendirme, oyun oynama ve kültürel ve sanatsal yaşama özgürce katılma hakkına sahiptir.

Madde 32

Çocuk ekonomik sömürden ve yaşamına ve gelişmesine zarar verebilecek işte çalıştırmaktan korunma hakkına sahiptir.

Madde 33

Çocuğu, uyuşturucuyu maddeleri yasadışı yollardan kullanmaya karşı korumak gerekir.

Madde 34

Çocuk, her türlü cinsel sömürüye ve cinsel istismara, fahişelikte ya da diğer hukuka aykırı cinsel ilişkilerde, pornografik gösterilerde ve yayınlarda kullanılmaya karşı korunmalıdır.

Madde 37

On sekiz yaşın altındaki insanlar tarafından işlenen suçlar için ölüm cezası verilemeyeceği gibi, salıverilme imkânı bulunmayacak surette ömür boyu hapis cezası da verilemez.

Madde 38

Devlet, silahlı çatışma hallerinden etkilenen çocukların korunmasını ve bakılmalarını sağlamak için uygulanabilir nitelikteki her türlü tedbiri alır.

Madde 40

Ceza yasasını ihlal etmekle suçlanan her çocuk, suçluluğu kanıtlanıncaya kadar masum sayılmalı; savunmasını yapmak için gerekli hukuki yardımlardan yararlanma; tanıklık yapmaya ya da suçu itiraf etmeye zorlanmama; mahremiyetine tam olarak saygı gösterilme hakkına sahiptir. Alınan tedbirler çocuğun iyiliğinin gerektirdiği tarzda ve çocuğun yaşına ve şartlara uygun bir şekilde uygulanır.

Sözleşmenin tam metni ve Seçmeli Protokoller, UNICEF'in sayfası (www.unicef.org/crc) dışında birçok İnternet sitesinden bulunabilir ve indirilebilir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

(Özet)

4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan ve 1953'te yürürlüğe giren Sözleşmeye göre, Taraf Devletler, yalnız kendi vatandaşlarının değil "kendi yasal yetki alanları içindeki" tüm insanların hukukun üstünlüğü ile yönetilen bir devletin temel kişisel ve siyasal haklarını garanti etmişlerdir. Devletler ya da bireyler şikâyetlerini Sözleşme ile kurulan Mahkemenin önüne getirebilirler. Sözleşme bununla beraber, her bir devletin ulusal yasal sistemine mutlak olarak dahil edilmiş değildir. İnsan haklarının temel bir niteliği olduğunu belirten ve buna bağımsız devletlerin yasa ve uygulamalarının üstünde yer veren uluslararası hukuk teorisi bu suretle uygulamaya konulmuş bulunmaktadır.

Garanti edilen haklar

Yaşama hakkı (Madde 2)

Madde 2 bireyi Devlet tarafından keyfi olarak öldürülmeye karşı korur; fakat yasaya göre yerine getirilmek koşulu ile ölüm cezasını dışlamaz. Barış zamanında ölüm cezasını yasaklayan 6 nolu Protokol 1985'te kabul edildi. Ölüm cezasını yasaklayan yeni bir protokol hazırlanma aşamasındadır.

Bireyin özgürlük ve güvenlik hakkı (Madde 5)

Madde 5 halkın fiziksel özgürlüğünü güvence altına alır, bunu onları keyfi tutuklama ve gözaltına alınmaya karşı koruyarak ve belirli temel usul hakları sağlayarak mümkün kılar. Bu Maddenin hükümleri, borç yüzünden hapsi yasaklayan 4 nolu Protokolün 5. Maddesi ile genişletilmiştir.

Hukuk ve ceza davalarında adil yargılanma hakkı (Madde 6)

Bu hak, ulusal bir makam önünde etkin çare bulunmasını sağlayan 13. Madde ile tamamlanmıştır. 6. Madde davanın "makul bir süre" içerisinde görülmesi şartını içerir. Bu hükmün ihlali başvuruçuların en sık getirdikleri şikâyettir. Adil yargılanma prensibi kavramı, ceza yasalarının geriye doğru işlememesi (Madde 7), ceza davalarında temyiz hakkı, hatalı mahkumiyet yüzünden tazminat hakkı ve aynı suçtan ikinci defa yargılanmama ile tamamlanmaktadır (7 nolu Protokolün 2., 3. ve 4. Maddeleri).

Özel hayata ve aile hayatına, konut ve haberleşmeye saygı (Madde 8)

Evlenme ve aile kurma hakkı ile bağlanabilir (Madde 12).

Evlenme sırasında eşlerin hak ve sorumluluklarında eşitlik (7 nolu Protokolün 5. Maddesi)

Sözleşme ile, bireysel başvurulara ve devletler arası davalara bakmak üzere bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulmuştur. Yargıçlar tamamen bağımsızdır ve Parlamenteler Meclisi tarafından seçilirler.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Mahkemenin kararlarının uygulanmasını izleme rolünü üstlenmiştir. İhlalde buldukları tespit edilen devletler ihlali gidermek için gerekli önlemleri –örneğin yeni idari usuller ya da yasalar aracılığıyla– almakla yükümlüdürler.

Kaynak: Avrupa Konseyi İnsan Hakları Genel Direktörlüğü, www.coe.int/T/E/Human_Rights/

İfade özgürlüğü hakkı (basın özgürlüğü dahil) (Madde 10)

Bu temel hakkın gereksinimleri 9. Madde ile garanti edilen temel hakların mantıklı bir gelişimidir (düşünce, vicdan ve din özgürlüğü).

Barışçıl bir biçimde toplanma ve örgütlenme özgürlüğü (Madde 11)

Barış içerisinde mülkiyetten yararlanma hakkı (1 nolu Protokolün 1. Maddesi)

Eğitim hakkı (1 nolu Protokolün 2. Maddesi)

Serbest seçim hakkı (1 nolu Protokolün 3. Maddesi)

Yer değiştirme ve ikamet yerini seçme hakkı (2 nolu Protokolün 4. Maddesi)

Neler yasaklanmıştır?

İşkence ve insanlıkdışı veya aşağılayıcı muameleler ve ceza (Madde 3)

Kölelik, hizmetkarlık ve zoraki işçilik (Madde 4)

Sözleşmenin garanti ettiği hak ve özgürlüklerin kullanımında ayrıcalık (Madde 14)

Devletin kendi vatandaşlarını sınır dışı etmesi ya da onların girişini engellemesi ve yabancıların toplu halde sınır dışı edilmesi (4. Protokolün 3 ve 4. Maddeleri)

Bir ülkeden çıkarılma tehdidi altında bulunan yabancıları da korumak için usule dair korumalar (7 nolu Protokolün 1. Maddesi)

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (I I. Protokol ile değiştirilen metin)

Roma, 4.XI.1950

Sözleşme metni, 21 Eylül 1970'te yürürlüğe giren 3 nolu Protokol'ün (AAS No. 45), 20 Aralık 1971'de yürürlüğe giren 5 nolu Protokol'ün (Avrupa Antlaşmaları Serisi No. 55) ve 1 Ocak 1990'da yürürlüğe giren 8 nolu Protokol'ün (AAS No. 118) düzenlemelerine uygun olarak değiştirilmiştir. Ayrıca, yürürlüğe girdiği 21 Eylül 1970'ten bu yana 5. maddesinin 3. fıkrasına uygun olarak Sözleşme'nin bir parçası olan 2 nolu Protokol'ün (AAS No. 44) metnini içermekteydi. Protokollerin getirdiği bütün bu değişikliklerin veya eklemelerin yerini, yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Kasım 1998'den itibaren 11 nolu Protokol (AAS No. 155) almaktadır. Bu tarihten itibaren, 1 Ekim 1994'te yürürlüğe giren 9 nolu Protokol (AAS No. 140) yürürlükten kaldırılmış, 10 nolu Protokol (AAS No. 146) maksatını yitirmiştir.

- Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,
- Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de ilân edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni,
- Bu Bildirge'nin, metninde açıklanan hakların her yerde ve etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamayı hedef aldığı,
- Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik kurmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından birini oluşturduğunu göz önüne alarak,
- Dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve sağlanıp korunabilmesi, her şeyden önce, bir yandan gerçekten demokratik bir siyasal rejime, diğer yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklaşa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin inançlarını bir kez daha tekrarlayarak,
- Aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildirge'de yer alan bazı hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmayı kararlaştırarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1¹ – İnsan haklarına saygı yükümlülüğü

Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar.

Bölüm I¹ – Haklar ve Özgürlükler

Madde 2¹ – Yaşama hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.
2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:
 - a. Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
 - b. Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
 - c. Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.

Madde 3² – İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.

Madde 4¹ – Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1. Hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz.
2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulmaz.
3. Aşağıdaki haller bu maddede sözü geçen “zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma”dan sayılmazlar:
 - a. Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullar altında tutuklu bulunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi süresince olağan olarak yapılması istenen çalışma;
 - b. Askeri nitelikte bir hizmet veya inançları gereğince askerlik görevini yapmaktan kaçınan kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde, bu insanca sahip kimselere zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;
 - c. Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde istenecek her hizmet;
 - d. Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5¹ – Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasa da belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:
 - a. Yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine bir kimsenin usulüne uygun olarak hapsedilmesi;
 - b. Bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulması;
 - c. Suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;
 - d. Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere usulüne uygun olarak tutulması;
 - e. Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliklin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulması;
 - f. Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alıkonması veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da geri verme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.
3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılmalıdır; kişinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.
4. Yakalama veya tutulma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde, kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.
5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Madde 6³ – Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, gerek kişisel hak ve yükümlülükleriyle ilgili, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.
2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.
3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir:
 - a. Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;
 - b. Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;
 - c. Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir avukatın yardımından yararlanmak ve eğer avukat tutmak için mali olanaklardan yoksunsa ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemeye görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;
 - d. İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağrılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;
 - e. Duruşmada kullanılan dili anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

Madde 7⁴ – Cezaların yasallığı

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ve uluslararası hukuka göre suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan

cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmali ile suçlanan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8¹ – Özel hayatın ve aile hayatının korunması

1. Herkes özel hayatına, aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

Madde 9¹ – Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.

Madde 10¹ – İfade özgürlüğü

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.
2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 11⁵ – Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü

1. Herkes asayiş bozmayan toplantılar yapmak, dernek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.
2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 12¹ – Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir.

Madde 13¹ – Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kimseler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.

Madde 14¹ – Ayrımcılık yasağı

Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

Madde 15¹ – Olağanüstü hallerde askıya alma

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme’de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.
2. Yukarıdaki hüküm, Yüksek Sözleşmeci Tarafı, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında, 2. madde ile 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ve 7. maddeyi hiçbir suretle ihlale mezun kılmaz.
3. Bu maddeye göre aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri’ne bildirir.

Madde 16¹ – Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeci Taraflar’ın yabancıların siyasal etkinliklerini sınırlamalarına engel sayılmaz.

Madde 17⁶ – Hakların kötüye kullanımının yasaklanması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörülmediğinden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

Madde 18¹ – Hakların kısıtlanmasının sınırları

Bu Sözleşme’nin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.

Bölüm II⁷ – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi**Madde 19 – Mahkeme’nin kuruluşu**

Bu Sözleşme ve protokollerine, Yüksek Sözleşmeci Taraflar’ca kabul edilen yükümlülüklerle uyulmasını sağlamak için, aşağıda “Mahkeme” olarak anılacak bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulur. Mahkeme devamlı görev yapar.

Madde 20 – Yargıç sayısı

Mahkeme, Yüksek Sözleşmeci Taraflar’ın sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşur.

Madde 21 – Görev için aranan koşullar

1. Yargıçlar üstün ahlaki vasıflara ve yüksek bir hukuki göreve atanmak için gerekli niteliklere sahip veya ehliyetleriyle tanınmış hukukçu olmalıdırlar.
2. Yargıçlar Mahkeme’ye kendi adlarına katılırlar.
3. Yargıçlar görev süreleri içinde bağımsızlıkları, tarafsızlıkları ve daimi görevin gerekleri ile bağdaşmayan herhangi bir görev üstlenemezler; bu fıkranın uygulanmasından doğan sorunlar Mahkeme tarafından karara bağlanır.

Madde 22 – Yargıçların seçimi

1. Yargıçlar, her Yüksek Sözleşmeci Taraf için, o Yüksek Sözleşmeci Taraf tarafından gösterilen ve üç aday içeren bir liste üzerinden Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler.
2. Yeni Yüksek Sözleşmeci Taraflar’ın bu Sözleşme’ye katılmaları halinde Mahkeme’yi tamamlamak ve boşalan üyelikleri doldurmak için aynı usul izlenir.

Madde 23 – Görev süreleri

1. Yargıçlar altı yıl için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkündür. Bununla beraber ilk seçilen yargıçlardan yarısının görev süresi üç yılın sonunda sona erecektir.
2. İlk üç yıllık sürenin sonunda görevleri sona erecek olan üyeler, ilk seçimlerin yapılmasından hemen sonra, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle saptanır.
3. Yargıçların imkân ölçüsünde yarısının her üç yılda bir yenilenmesini sağlamak için, Parlamenterler Meclisi bir sonraki seçim geçmeden önce seçilecek yargıçlardan bir veya birkaçının görev süresinin veya sürelerinin üç yıldan az veya dokuz yıldan çok olmamak şartı ile, altı yıl dışında bir süre olmasına karar verebilir.
4. Birden fazla üyenin görev süresinin söz konusu olduğu durumlarda ve Parlamenterler Meclisi’nin yukarıdaki fıkrayı uygulaması halinde, görev sürelerinin üyelere dağılımı, Genel Sekreter’in seçimden hemen sonra yapacağı kura sonucu belirlenir.
5. Görev süresi bitmemiş bir yargıcın yerine seçilen yargıç, seçilene görev süresini tamamlar.
6. Yargıçların görev süreleri 70 yaşında sona erer.
7. Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görev yaparlar. Yerlerine başkası seçildikten sonra da kendilerine havale edilmiş olan davalara bakmaya devam ederler.

Madde 24 – Görevden alınma

Bir yargıç ancak, diğer yargıçlar tarafından, artık gerekli koşulları taşımadığına ilişkin üçte iki çoğunluk ile alınacak kararla görevden alınabilir.

Madde 25 – Yazı İşleri ve hukukçular

Mahkeme’de, görev ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri Müdürlüğü bulunur. Mahkeme’ye yazı işlerinde görevli hukukçular yardım eder.

Madde 26 – Mahkeme’nin Genel Kurul halinde toplanması

Genel Kurul halinde toplanan Mahkeme,

- a. Üç yıllık bir süre için Başkanını ve bir veya iki Başkan Yardımcısını seçer, bu kişilerin tekrar seçilmeleri mümkündür;
- b. Belirli süreler için Daire’ler kurar;

- c. Mahkeme, Daire başkanlarını seçer, bu kişilerin tekrar seçilmeleri mümkündür;
- d. Mahkeme içtüzüğünü kabul eder;
- e. Yazı işleri Müdürü'nü ve bir veya birden fazla Müdür Yardımcısını seçer.

Madde 27 – Komiteler, Daire'ler ve Büyük Daire

1. Mahkeme, önüne gelen başvuruları incelemek üzere üç yargıçlı komiteler, yedi yargıçlı Daire'ler ve onyediyar yargıçlı bir Büyük Daire şeklinde toplanır. Mahkeme'nin Daire'leri belirli bir süre için komiteleri oluşturur.
2. Başvuruya konu olan Taraf Devlet adına seçilmiş yargıç, Daire ve Büyük Daire'de vazifeten yer alır; bu yargıcın yokluğunda veya katılması mümkün olmayan durumlarda, anılan devletin belirleyeceği bir kişi yargıç sıfatıyla Daire ve Büyük Daire'de yer alır.
3. Büyük Daire ayrıca Mahkeme Başkanı, Başkan Yardımcıları, Daire Başkanları ve Mahkeme içtüzüğüne göre seçilecek diğer yargıçlardan oluşur. 43. madde uyarınca Büyük Daire'ye sevk edilen başvuruların incelenmesi sırasında, Daire Başkanı ve başvuruda konu edilen Devletin yargıcı dışında, bu kararı veren Daire yargıçları Büyük Daire'de yer alamazlar.

Madde 28 – Komitelerin kabul edilemezlik kararları

Bir Komite, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvurunun daha fazla incelemeyi gerektirmediği hallerde, oybirliği ile kabul edilemezliğine veya kayıttan düşürülmesine karar verebilir. Bu karar kesindir.

Madde 29 – Daire'lerin kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin kararları

1. 28. madde çerçevesinde karar verilmediği takdirde, bir Daire, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvuruların kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.
2. Bir Daire, 33. madde uyarınca yapılan devlet başvurularının kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.
3. Mahkeme, istisnai hallerde aldığı aksine kararlar hariç, kabul edilebilirlik konusundaki kararları ayrı olarak alır.

Madde 30 – Yargılanmanın Büyük Daire'ye gönderilmesi

Daire önünde görülen dava, işbu Sözleşme'nin ve protokollerinin yorumu konusunda ciddi sorunlar doğuruyorsa ya da sorunun çözümü Mahkeme tarafından önceden verilmiş bir karar ile çelişme ihtimali taşıyorsa, Daire, hüküm vermediği süre içerisinde ve taraflar itiraz etmedikçe, yargı yetkisinden Büyük Daire lehine vazgeçebilir.

Madde 31 – Büyük Daire'nin yetkileri

Büyük Daire,

1. Daireler tarafından 30. madde uyarınca kendisine gönderilen veya 43. madde uyarınca önüne gelen ya da 33. veya 34. maddeler uyarınca yapılan başvuruları ve,
2. 47. maddede öngörülen görüş bildirme taleplerini inceler.

Madde 32 – Mahkeme'nin yargı yetkisi

1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33., 34. ve 37. maddeler uyarınca kendisine intikal eden, işbu Sözleşme'nin ve protokollerinin yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm konuları kapsar.
2. Mahkeme'nin yargı yetkisinin olup olmadığı hakkında ihtilaf durumunda, karar Mahkeme'ye aittir.

Madde 33 – Devlet başvuruları

Her Yüksek Sözleşmeciler Taraf, işbu Sözleşme ve protokollerini hükümlerine vaki ve kendisinin diğer Yüksek Sözleşmeciler Tarafa isnat edebileceğine kanaat getirdiği herhangi bir ihalden dolayı Mahkeme'ye başvurabilir.

Madde 34 – Kişisel başvurular

İşbu Sözleşme ve protokollerinde tanınan hakların Yüksek Sözleşmeciler Taraflar'dan biri tarafından ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, hükümet dışı her kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeciler Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler.

Madde 35 – Kabul edilebilirlik koşulları

1. Uluslararası hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkeme'ye başvurulabilir.
2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu aşağıdaki hallerde kabul etmez:
 - a. Başvuru imzasız ise veya;
 - b. Başvuru Mahkeme tarafından daha önce incelenmiş veya uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciine sunulmuş başka bir başvurunun konusuyla esas itibarıyla aynı ise ve yeni olaylar içermiyorsa.
3. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu işbu Sözleşme ve protokollerini hükümleri dışında kalmış, açıkça dayanaktan yoksun veya başvuru hakkının suistimali mahiyetinde telakki ettiği takdirde, kabul edilemez bulur.
4. Mahkeme işbu maddeye göre kabul edilemez bulunduğu her başvuruyu reddeder. Yargılamanın her aşamasında bu karar verilebilir.

Madde 36 – Üçüncü tarafın müdahalesi

1. Daire ve Büyük Daire önündeki tüm davalarda, vatandaşlarından birinin başvuran taraf olması halinde, Yüksek Sözleşmeciler Tarafın yazılı görüş sunma ve duruşmalarda bulunma hakkı vardır.
2. Mahkeme Başkanı, adaletin sağlanabilmesi amacıyla, yargılama da taraf olmayan herhangi bir Yüksek Sözleşmeciler Tarafı yazılı görüş sunma veya duruşmalarda taraf olmaya davet edebilir.

Madde 37 – Başvurunun kayıttan düşmesi

1. Yargılamanın herhangi bir aşamasında, Mahkeme, aşağıdaki sonuçlara varılması halinde başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir:
 - a. Başvuru sahibi başvurusunu takip etme niyetinde değilse, veya
 - b. Sorun çözülmemişse, veya
 - c. Başka herhangi bir nedenden ötürü, başvurunun incelenmesine devam edilmesi hususunda artık haklı bir gerekçe görmezse. Ancak işbu Sözleşme ve protokollerinde tanımlanan insan haklarına saygı esası gerektiriyorsa, Mahkeme başvurunun incelenmesine devam eder.
2. Mahkeme, koşulların haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun yeniden kayda alınmasını kararlaştırabilir.

Madde 38 – Davanın incelenmesi ve dostane çözüm süreci

1. Mahkeme, kendisine gelen başvuruyu kabul edilebilir bulunduğu takdirde,
 - a. Olayları saptamak amacıyla, tarafların temsilcileriyle birlikte başvuruyu incelemeye devam eder ve gerekirse, ilgili Devletlerin, etkin olarak yürütülmesi için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapar;
 - b. İşbu Sözleşme ve protokollerinde tanımlanan şekliyle insan haklarına saygı esasından hareketle, davanın dostane bir çözüm ile sonuçlandırılması için ilgili taraflara hizmet sunmaya hazır olacaktır.
2. 1.b hükümlerine göre yürütülen usul gizlidir.

Madde 39 – Dostane çözüme varılması

Dostane çözüme varılırsa, Mahkeme olaylarla ve verilen çözümle sınırlı kısa bir açıklamayı içeren bir karar vererek başvuruyu kayıttan düşürür.

Madde 40 – Duruşmaların kamuya açık olması ve belgelere ulaşabilme

1. Mahkeme istisnai durumlarda aksini kararlaştırmadıkça, duruşmalar kamuya açıktır.
2. Mahkeme Başkanı aksine karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürü'ne emanet edilen belgeler kamuya açıktır.

Madde 41 – Hakkaniyete uygun tatmin

Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören tarafın hakkaniyete uygun bir surette tatminine hükmeder.

Madde 42 – Dairelerin kararları

Dairelerin kararları, 44. maddenin 2. fıkrası hükümleri uyarınca kesinleşir.

Madde 43 – Büyük Daire'ye gönderme

1. Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde ve istisnai durumlarda, dava taraflarından her biri davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini isteyebilir.
2. Büyük Daire bünyesinde beş yargıçtan oluşan bir kurul, dava, Sözleşme ve protokollerinin yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ciddi bir sorun doğuruyorsa ya da genel nitelikli ciddi bir konu teşkil ediyorsa, istemi kabul eder.
3. Kurul istemi kabul ederse, Büyük Daire bir hüküm ile davayı sonuçlandırır.

Madde 44 – Kesin hükümler

1. Büyük Daire'nin kararı kesindir.
2. Bir Daire'nin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir:
 - a. Taraflar davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse, veya
 - b. Karardan itibaren üç ay içinde davanın Büyük Daire'ye gönderilmesi istenmezse, veya
 - c. Kurul 43. maddede öngörülen istemi reddederse.
3. Kesin karar yayınlanır.

Madde 45 – Hükümlerin ve kararların gerekçeli olması

1. Hükümler ve başvuruların kabul edilebilirliğine veya kabul edilemezliğine ilişkin kararlar gerekçelidir.

2. Hüküm, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtme hakkına sahiptir.

Madde 46 – Kararların bağlayıcılığı ve uygulanması

1. Yüksek Sözleşmeci Taraflar, taraf oldukları davalarda Mahkeme'nin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler.
2. Mahkeme'nin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne gönderilir.

Madde 47 – Görüş bildirme

1. Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin istemi üzerine, Sözleşme ve protokollerinin yorumlanması ile ilgili hukuki meseleler üzerinde görüş bildirebilir.
2. Ancak, bu görüşler, ne Sözleşme'nin 1. bölümünde ve protokollerinde belirlenen hak ve özgürlüklerin içeriği veya kapsamı ile ilgili sorunlara, ne de Mahkeme veya Bakanlar Komitesi'nin Sözleşme'de öngörülen bir başvuru sonucunda karara bağlamak durumunda kalabileceği diğer sorunlara ilişkin olabilir.
3. Bakanlar Komitesinin Mahkeme'den görüş isteme kararı, Komite'ye katılma hakkına sahip temsilcilerin oy çoğunluğuyla alınır.

Madde 48 – Mahkeme'nin görüş bildirme yetkisi

Bakanlar Komitesi'nden gelen görüş talebinin, 47. maddede tanımlandığı biçimiyle Mahkeme'nin yetki alanına girip girmediğini Mahkeme kararlaştırır.

Madde 49 – Bildirilen görüşün gerekçeli olması

1. Mahkeme'nin verdiği görüş gerekçelidir.
2. Görüş, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtme hakkına sahiptir.
3. Mahkeme'nin verdiği görüş Bakanlar Komitesi'ne bildirilir.

Madde 50 – Mahkeme'nin masrafları

Mahkeme'nin masrafları, Avrupa Konseyi tarafından karşılanır.

Madde 51 – Yargıçların ayrıcalık ve dokunulmazlıkları

Yargıçlar vazifelerinin ifasında Avrupa Konseyi Statüsü'nün 40. maddesinde ve bu madde uyarınca akdedilen anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.

Bölüm III^{8,9} – Çeşitli Hükümler**Madde 52¹ - Genel Sekreter tarafından yapılan incelemeler**

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin istemesi üzerine, bu Sözleşme'nin bütün hükümlerinin fiilen uygulanmasının kendi iç hukukunca nasıl sağlandığı konusunda açıklamalarda bulunur.

Madde 53¹ – Tanınan insan haklarının korunması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşme'ye göre tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlükleri sınırlayamaz veya onlara aykırı düşecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 54¹ – Bakanlar Komitesi'nin yetkileri

Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsü'nün Bakanlar Komitesi'ne tanıdığı yetkileri olumsuz yönde etkilemez.

Madde 55¹ – Diğer çözüm yollarının dışlanması

Yüksek Sözleşmeciler Taraf, bu Sözleşme'nin yorum veya uygulamasından doğan bir anlaşmazlığı, başvuru yoluyla bu Sözleşme'de öngörülenlerin dışında bir çözüme bağlamak hususunda aralarında mevcut anlaşma, sözleşme veya bildirimlerden, özel uzlaşma halleri dışında yararlanmaktan karşılıklı olarak vazgeçmeyi kabul ederler.

Madde 56¹⁰ – Ülkesel uygulama

- 1¹¹. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildirimle bu Sözleşme'nin, uluslararası ilişkilerinden sorumlu bulunduğu bütün ülkelere veya bunlardan herhangi birine, işbu maddenin 4. fıkrası saklı kalmak kaydıyla, uygulanacağını beyan edebilir.
2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke veya ülkelerde, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin bu bildirim aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulamaya konur.
3. Bu Sözleşme'nin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel şartlar dikkate alınarak uygulanır.
- 4². Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her Devlet, sonradan herhangi bir zamanda, bildirimde belirtmiş olduğu ülke veya ülkelerdeki gerçek kişilerin, Sivil Toplum Kuruluşlarının veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşme'nin 34. maddesine uygun olarak Mahkeme'nin yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 57¹ – Çekinceler

1. Bu Sözleşme'nin imzası ve onaylama belgesinin sunulması sırasında her Devlet, Sözleşme'nin belirli bir hükmü hakkında, o sırada kendi ülkesinde yürürlükte olan bir yasa bu hükme uygun olmadığı ölçüde bir çekince kaydı koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konmasına izin vermez.
2. Bu maddeye uygun olarak konulacak her çekince, sözü edilen yasanın kısa bir açıklamasını içerir.

Madde 58¹ – Feshi ihbar

1. Bir Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'yi ancak Sözleşme'ye taraf olduğu tarihten itibaren geçecek beş yıllık bir süre sonunda ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne altı ay önceden haber verilecek bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu, diğer Yüksek Sözleşmeci Taraf'lar'a bildirir.
2. Bu fesih işlemi, feshin geçerli sayıldığı tarihten önce işlenmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir fiil dolayısıyla, ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.
3. Aynı şartlarla, Avrupa Konseyi üyeliğinden çıkan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'ye de taraf olmaktan çıkar.
- 4¹². Sözleşme, 56. madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelere ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 59¹³ – İmza ve onay

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecektir.
2. Bu Sözleşme, on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.

3. Sözleşmeyi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.
4. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşme'nin yürürlüğe girdiğini, Sözleşme'yi onaylayan Yüksek Sözleşmeci Taraf'ların adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilmesini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir.

Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

Referanslar

1. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
2. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
3. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
4. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
5. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
6. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
7. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak hazırlanmış yeni Bölüm II.
8. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
9. Bu Bölümdeki maddelere, 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak numara verilmiştir.
10. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.
11. Metin, 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak değiştirilmiştir.
12. Metin, 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak değiştirilmiştir.
13. 11 nolu Protokol'ün (AAS No. 155) düzenlemelerine uygun olarak başlık eklenmiştir.

Avrupa Sosyal Şartı

(Özet)

İnsan Haklarını koruma altına alan bir Avrupa Konseyi Antlaşması

Avrupa Sosyal Şartı (bundan böyle "Şart" olarak anılacaktır) haklar ve özgürlükleri tanımlar ve Taraf Devletler tarafından bu hak ve özgürlüklere saygı gösterilmesini güvence altına alacak bir denetleme mekanizması kurar. Şart yakın bir geçmişte değiştirilmiştir. 1999 yılında yürürlüğe giren değiştirilmiş 1996 Avrupa Sosyal Şartı aşamalı olarak 1961 antlaşmasının yerini almaktadır.

Bu bölümdeki tablo **Şart'ın hangi ülkeler tarafından onaylandığını göstermektedir.**

Şart ile garanti edilen hakları

Şart ile garanti edilen haklar her bireyin günlük yaşantısı içindeki unsurları ele alır:

Konut:

- ailelerin gereksinimlerine yanıt verecek şekilde konut inşa edilmesi;
- evsiz insanların sayısının azaltılması;
- yeterli standartlara sahip ve fiyatı uygun konut sağlanması;
- sosyal konutların yabancılara eşit derecede erişiminin sağlanması;

Sağlık:

- nüfusun tamamının erişebileceği etkin sağlık bakım hizmetleri;
- öncelikli olarak sağlıklı bir çevrenin güvence altına alınmasıyla hastalıkların engellenmesini sağlayacak politikalar;
- iş güvenliği ve iş sağlığının yasalarla güvence altına alınması ve uygulanmasının garanti altına alınması yoluyla çalışma sırasında ortaya çıkan hastalık ve kazaların önlenmesi;

Eğitim:

- 15 yaşın altındaki çocuklara çalışma yasağı;
- ücretsiz ilk ve orta öğretim;
- ücretsiz mesleki danışmanlık hizmetleri;
- başlangıç düzeyinde ve ileri düzeyde teknik ve mesleki eğitim;
- salt kişisel yeteneğe dayalı olmak üzere üniversite öğrenimi ve her türlü yüksek öğrenime erişim;

İstihdam:

- tam istihdamı gerçekleştirmek üzere tasarlanmış sosyal ve ekonomik politikalar;
- bir kimsenin özgürce edindiği bir işle hayatını kazanma hakkı;
- alınan ücret ve çalışma saatleri bakımından adil çalışma koşulları;
- cinsel ve psikolojik tacizle mücadele;
- zorla çalıştırma yasağı;
- ekonomik ve sosyal çıkarları korumak üzere işçi ve işveren sendikaları kurma özgürlüğü; bu sendikalara katılma konusunda verilecek kararda kişinin bireysel özgürlüğe sahip olması;
- ortak görüşme, toplu pazarlık, uzlaştırma ve isteğe bağlı hakemliğin teşvik edilmesi;
- grev hakkı;

Sosyal korunma:

- sosyal güvenlik ve sosyal refah hakkı ve sosyal hizmetlerden yararlanma hakkı;
- yoksulluk ve toplumsal dışlanmaya karşı korunma hakkı;

- aileler ve yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamak üzere alınacak özel önlemler;

Kişilerin hareketliliği:

- Avrupalı işçilere yönelik yürürlükteki göçmenlik formalitelerinin basitleştirilmesi;
- ailenin yeniden birleşmesi hakkı;
- ikamet izni olmayan yabancıların ülkesine geri dönene kadar acil halde yardım alması;
- sınır dışı edilme vakalarında koruma usulleri;

Ayrımcılık yasağı:

- kadın ve erkek çalışanların eşit muamele ve fırsat eşitliğine sahip olma hakkı;
- Şart'ta yer alan hakların ırk, cinsiyet, yaş, renk, dil, din, görüş, ulusal ve sosyal köken, sağlık durumu ya da ulusal azınlığa mensubiyet durumuna bakılmaksızın güvence altına alınması.

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi

Avrupa Sosyal Haklar Komitesi (bundan böyle "Komite" olarak anılacaktır) Şart hükümlerinin ülkeler tarafından uygulanıp uygulanmadığını inceleyen Komite'nin bağımsız ve tarafsız on iki üyesi Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından altı yılda bir seçilirler, tekrar seçilme bir kez mümkündür. Komite ulusal yasaların ve uygulamaların Şart'a uyumunu değerlendirir (Şart'ın 24. maddesi, 1991 *Turin Protokolü* ile değiştirilmiştir).

Ulusal raporlara dayanan izleme usulü

Taraf devletler her yıl, Şart'tan doğan yükümlülüklerin ulusal yasalar ve uygulamalarla uyumunu içeren bir rapor sunar. Her rapor Şart'ın *kabul edilmiş hükümlerinden* bazılarını ilgilendirir.

Komite raporları değerlendirir ve ilgili ülkelerdeki durumun Şart'la uyum içinde olup olmadığına karar verir. "Sonuç" olarak kabul edilen bu kararlar her yıl yayınlanır.

Bir devlet 'Şart'a uymadığına dair bir Komite raporu' üzerine gerekli önlemleri almazsa, Bakanlar Komitesi bu devlete bir *tavsiye* bildirisinde bulunarak yasa ya da uygulamaya dair durumun değiştirilmesi gerektiğini bildirir. Bakanlar Komitesi'nin çalışmaları bir *Hükümetler Komitesi* tarafından hazırlanır. Hükümetler Komitesi Şart'a Taraf Devletlerin hükümet temsilcilerinden oluşur ve Avrupa işveren ve işçi sendikalarını temsil eden gözlemciler tarafından desteklenir¹.

Kolektif şikâyet yöntemi

1995 yılında imzaya açılmış ve 1998 yılında yürürlüğe girmiş bir *protokole* göre Şart'ın ihlaline dair *şikâyetler* Avrupa Sosyal Haklar Komitesi'ne bildirilebilir.

Komite'ye şikâyet bildirme yetkisi olan örgütler

– Usulü kabul eden her devlet için:

1. ETUC, UNICE ve IOE¹;
2. Avrupa Konseyi'nde *danışman statüsüne sahip*, Hükümetler Komitesi tarafından düzenlenen listede bulunan *sivil toplum örgütleri*;

3. İlgili ülkenin işveren örgütleri ve sendikaları;
– Yetkisini kabul eden her devlet için;
4. Ulusal sivil toplum örgütleri ya da Sivil Toplum Kuruluşları.

Şikâyet dosyası aşağıdaki bilgileri içermelidir:

- a. şikâyetle bulunan kuruluşun ismi ve iletişim bilgileri;
- b. şikâyeti bildiren ve imzalayan kişinin, şikâyet bildiriminde bulunan kuruluşu temsil etme yetkisi olduğuna dair kanıt;
- c. şikâyet edilen devlet;
- d. ihlal edildiği iddia edilen Şart hükümünün bildirilmesi;
- e. şikâyetin konusu, yani ilgili devletin Şart'a uymama iddiasıyla ilgili nokta(lar), geçerli iddialar ve destekleyici belgeler.

Şikâyet, yukarıdaki esaslara göre, ya da bir form kullanılarak yapılmalıdır. Şikâyet, yukarıda aktarılan 1. ve 2. kategorideki kuruluş tarafından yapılıyorsa İngilizce ya da Fransızca taslağı çıkarılmalıdır. Diğer kuruluş kategorileri (3 ve 4) için taslak ilgili devletin resmi dilinde, ya da resmi dillerden birinde hazırlanabilir.

Komite şikâyeti değerlendirir. Eğer resmi şartlar yerine getirilirse şikâyetin kabulünü karara bağlar.

Şikâyet kabul edildikten sonra, yazılı prosedür devreye girer, taraflar arasında önermeler gönderilir. Komite, duruşma kararı verebilir.

Bunun ardından Komite şikâyet esasına göre bir karar alır ve bu kararı bir raporla ilgili taraflara ve Bakanlar Komitesi'ne iletir. Bu rapor iletildikten sonra dört ay içinde kamuoyuna açık hale getirilir.

Bakanlar Komitesi son olarak bir karar alır. Eğer uygunsa, durumu Şart'la uyumlu hale getirebilmesi için ilgili devletin çeşitli önlemler almasını tavsiye edebilir.

Şart'ın çeşitli devletlerde uygulanışı

İzleme sisteminin bir sonucu olarak devletler, durumlarını Şart'la uyumlu hale getirmek için yasalarında ya da uygulamada birçok değişiklik yapar. Bu gibi sonuçların ayrıntıları (ve yeni gelişmeler) Şart Sekreteryası tarafından yıllık olarak yayınlanan "Survey" adlı kaynakta verilmektedir (aşağıya bakınız).

Şart hakkında daha fazla bilgiye nereden ulaşılır

- Avrupa Sosyal Haklar Komitesi içtihatları hakkında bilgi veren Şart veritabanına <http://hudoc.esc.coe.int> İnternet adresinden ya da CD Rom'la ulaşılabilir.
- Şart web sitesi www.coe.int/T/E/Human%5Rights/Esc olarak ulusal raporları ve her ülkenin durum metinlerini içermektedir;
- yılda bir yayınlanan "Survey" her ülkenin iç hukukunun Şart ile ne derece uyum içinde olduğunu gösterir;
- "Collected texts" tüm temel metinleri içerir;
- özet bibliyografyası düzenli olarak güncellenmektedir.

Secretariat of the European Social Charter
(Avrupa Sosyal Şartı Sekreterliği)
DG II - Directorate General of Human Rights
(İnsan Hakları Genel Direktörlüğü)
Council of Europe
F - 67075 Strasbourg Cedex
social.charter@coe.int

1 Avrupa Sendika Konfederasyonu (European Trade Union Confederation - ETUC), Avrupa Sanayici ve İşverenler Konfederasyonu (Union of Industrial and Employers' Confederations of Europe - UNICE) ve Uluslararası İşverenler Örgütü (International Organisation of Employers - IOE).

Ulusal Azınlıkların Korunmasına İlişkin Çerçeve Sözleşme

(Özet)

1 Şubat 1995'te Strasbourg'da Avrupa Konseyi'ne üye Devletlerin imzasına açılmış 1 Şubat 1998'de yürürlüğe girmiştir.

Sözleşme, ulusal azınlıkların haklarını koruyan, yasal olarak bağlayıcılığı olan ilk çok taraflı belgedir. Sözleşme, Taraf Devletlerin kendi topraklarında bulunan ulusal azınlıkların varlıklarını korumayı amaçlar. Sözleşme, ulusal azınlıkların kendi kültürlerini koruyup geliştirmeleri ve kimliklerini sürdürmelerini için uygun koşullar sunulmasını, bu yolla ulusal azınlıkların eşitliğinin tam anlamıyla ve etkin bir şekilde gelişmesini hedefler.

Sözleşme ulusal azınlığa mensup kişilerle ilgili kamusal alan kapsamında ki ilkeleri belirler, bunlar:

- Ayrımcılık yasağı
- Etkin eşitliğin teşvik edilmesi

- Kültür, din, dil ve geleneklerin geliştirilmesi ve korunması
- Barışçıl amaçlı toplanma özgürlüğü
- Örgütlenme özgürlüğü
- İfade özgürlüğü
- Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü
- Medyaya erişim ve medyadan yararlanma hakkı
- Dil ve eğitime dair özgürlükler
- Sınıraşan temaslar ve işbirliği
- Ekonomik, kültürel ve sosyal yaşama katılım
- Asimilyona zorlama yasağı

Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı

(Özet)

Şart, Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Daimi Konferansı tarafından sunulmuş olan metin temel alınarak hazırlanmış, 25 Haziran 1992 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından bir sözleşme olarak kabul edilmiş, 5 Kasım 1992 tarihinde Strasbourg'da imzaya açılmıştır. Şart, 1 Mart 1998'de yürürlüğe girmiştir.

I. Şart hangi amaca hizmet eder?

Şart, tehdit altındaki unsurlardan biri olan ve Avrupa'nın kültürel mirasını simgeleyen bölgesel ve azınlık dillerinin korunması ve geliştirilmesi için tasarlanmış bir sözleşmedir. Şartın en önemli vurgusu kültürel zenginliktir. Şart, bölgesel ve azınlık dillerini, belli bir toprağa bağlı olmayan dilleri ve daha az yaygın resmi dilleri kapsar. Şart, bölgesel ve azınlık dillerinin eğitimde, medyada kullanılmasını mümkün olduğunca güvence altına almayı, bu dillerin yasal ve idari makamlarda, ekonomik ve sosyal yaşamda, kültürel etkinliklerde ve milletlerarası temaslarda kullanılmasını teşvik etmeyi ve mümkün kılmayı hedefler.

Şart, ulusal egemenlik ve toprak bütünlüğü ilkelerine itaat eden bir yaklaşımı temel alır. Şart resmi dillerle bölgesel ya da azınlık dilleri arasındaki ilişkiyi rekabet ya da husumet çerçevesinde algılamaz. Bölgesel ve azınlık dillerinin geliştirilmesi, resmi dil bilgisine ya da resmi dilin gelişimine engel değildir.

Tanımlar

Şart "bölgesel ve azınlık dilleri"ni şöyle tanımlar: sayıları devletin geri kalan nüfusundan daha az olan ve o devletin vatandaşı olan bir grup tarafından o devletin toprakları üzerinde geleneksel olarak konuşulan ve o devletin resmi dil veya dillerinden farklı olan diller. Bu tanıma ne o devletin resmi dil veya dil(ler)inin şiveleri, ne de göçmenlerin dil(ler)i dahil değildir. "Belli bir toprağa bağlı olmayan diller" ifadesi, bir devletin vatandaşları tarafından konuşulan ve devletin diğer vatandaşlarının kullandığı dil(ler)den farklı olan ve geleneksel olarak o devletin toprakları üzerinde konuşulmakla birlikte belli bir coğrafi alana bağlı olmayan diller demektir.

Tüm diller için geçerli sekiz temel ilke (Bölüm II, Madde 7)

- Bölgesel ve azınlık dillerinin kültürel zenginliğin bir ifadesi şeklinde görülmesi;
- Her bir bölgesel ve azınlık dilinin coğrafi alanının gözetilmesi;
- Bu dilleri muhafaza etmek amacıyla kararlı bir teşvik eylemine girilmesi gerekliliği;
- Bu dillerin kamu hayatında ve özel hayatta sözlü ve yazılı olarak kullanılmasının kolaylaştırılması ve/ya teşvik edilmesi;
- Bu dillerin her aşamada eğitimi ve araştırılması için uygun yöntem ve imkânların sağlanması;
- Milletlerarası temaslara geliştirilmesi;
- Bir bölgesel ve azınlık dilinin kullanılması konusunda mevcut olan her türlü ayrımcılık, dışlanma, sınırlama veya haksız tercihin ve bu dilin muhafazasını ya da gelişmesini caydırıcı veya tehlikeye atabilecek her türlü yaklaşımın yasaklanması;
- Devletlerin, ülkedeki bütün dil gruplarının karşılıklı anlayışını teşvik etmesi;

2. Devletler hangi taahhütlerde bulunur?

Şart iki ana bölümden oluşur. Tüm Taraflar ve tüm bölgesel ve azınlık dilleri için geçerli ilkelerin bulunduğu genel bir bölüm (Bölüm II) ve devletten devlete, dilden dile farklılık gösterebilecek, belli uygulama taahhütlerini içeren ikinci bölüm (Bölüm III).

Bölüm II ilgili dillerin korunması için gerekli çerçeveyi sunan devlet politikaları, mevzuatları ve uygulamalarının dayanması gereken ilke ve amaçları tanımlar.

Bölüm III, Bölüm II'de taahhüt edilenlerin somut kurallara dönüşmesini de yardımcı olur. Kurallar; eğitim, adli merciler, idari makamlar ve kamu hizmetleri, medya, kültürel etkinlikler ve mekânlar, ekonomik ve sosyal hayat ve sınırlarötesi temaslara ilgilidir. Devletler Bölüm III'te yer alan hükümler-

rin uygulamaya geçmesini üstlenirler.

Devletler ilkönce bu bölüme tabik edilecek dilleri tanımlamak zorundadır, ardından tanımlanan her dil için alınacak en az otuz beş önlem tespit edilecektir. Birçok hüküm, farklı zorluk seviyelerine sahip çeşitli seçeneklerden oluşmaktadır. Bunlar "dil durumuna" göre seçilmelidir. Taraflar, huku-ki durumları geliştikçe ya da mali koşullar elverdikçe yeni yükümlülükler üstlenebilirler.

3. Yükümlülüklerin yerine getirilmesi nasıl garanti edilebilir?

Şart, Taraf Devletlerin, Avrupa Konseyi'nin ve kamuoyunun uygulamaları takip edebileceği ve izleyebileceği bir izleme mekanizması sunar.

a. Devlet raporları

Devletler Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne üçer yıllık raporlar sunarlar. Rapor, izlenen politikaları ve kabul edilen hükümlerin uygulanması için alınan önlemleri aktarır. Bu raporlar yayınlanır ve ilgili devletlerden ya da Avrupa Konseyi'nden temin edilebilir.

b. Bağımsız uzmanlar komitesi raporu

Şart, bağımsız uzmanlardan oluşan bir komitenin kurulmasına dair bir hüküm içerir. Komite Tarafların birer üyesinden oluşur. Üyeler, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından, itibarı ve inandırıcılığı üst düzeydeki kişilerin yer aldığı bir liste içinden seçilir. Uzmanlar komitesi devletlerin düzenli raporlarını incelemekten sorumludur, komite bunun yanında ilgili devletin girmiş olduğu taahhütlerle ilgili, yasal olarak kurulmuş dernekler ve kuruluşlar tarafından sunulan bilgileri dikkate alır. Uzmanlar komitesi devlete yönelik önerilerin de yer aldığı bir rapor hazırlayarak bunu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine iletir.

c. Bakanlar Komitesi tarafından devletlere sunulan öneriler

Bakanlar Komitesi, Uzmanlar komitesi raporunu inceledikten sonra bu raporu kamuoyuna açıklayabilecektir. Bakanlar Komitesi, ayrıca ilgili devletin politikalarını, yasalarını ve uygulamalarını Şart hükümlerine uyumlu hale getirmesi için ilgili devlete öneriler sunabilir.

d. Parlamenterler Meclisi tarafından yürütülen izleme

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri iki yılda bir Parlamenter Meclisine Şart'ın uygulanması konusunda detaylı bir rapor sunar. Böylelikle Avrupa Parlamentosu üyeleri uygulamalar hakkında bilgilendirilmiş olur ve hükümetlerin uygun tedbirleri alması için siyasi baskı kurabilirler.

e. Sivil Toplum Örgütlerinin rolü

Devletler, dil çeşitliliğinin teşvik edilmesine yönelik ortak amaçta, sivil toplum örgütlerini, tercih edilmesi gereken ortaklar olarak algılamalıdır. Sivil toplum örgütlerinin rolü Şart'ın onaylanmasından hem önce hem de sonra belirleyicidir. Bu örgütler onaydan önce devletlere dillerin ve Bölüm III'te izlenecek hükümlerin seçimi konusunda yardımcı olabilirler. Yükümlülüklerin yerine getirilmesini izleyen sivil toplum örgütleri Şart'ın uygulanması esnasında doğabilecek sorunlara dair uzmanlar komitesine ve devlet yetkililerine tavsiyelerde bulunabilirler.

Daha fazla bilgi için: Avrupa Konseyi Hukuki İşler Genel Direktörlüğü, Yerel ve Bölgesel Demokrasi (Local and Regional Democracy), www.coe.int/T/E/Legal_Affairs/Local_and_regional_Democracy